Naturvernforbundet

Til: Ledelsen 28.01.2025 (oppdatert 10.03.2025)

Fra: Sekretariatet

Notat om EUs fornybardirektiv, energieffektiviseringsdirektiv og bygningsenergidirektiv fra 2018

Hva gjelder saken?

Regjeringen vurderer å innføre EUs fornybardirektiv, energieffektiviseringsdirektiv og bygningsenergidirektiv fra 2018 i norsk rett. Disse tre direktivene er en del av EUs politikkpakke, vedtatt i 2018 og 2019, som skal bidra til å innfri EUs mål på energi- og klimaområdet. Direktivene ble revidert i 2023–2024, men disse endringene tar regjeringen ikke stilling til nå.

Naturvernforbundet har avgitt høringsuttalelser til fornybardirektivet fra 2023 og energieffektiviseringsdirektivet fra 2023. Vi har også avgitt høringsuttalelse til bygningsenergidirektivet fra 2021. Naturvernforbundet hadde kritiske merknader til fornybardirektivet fra 2023, men direktivet fra 2018 inneholder ikke momentene vi var kritiske til.

Hovedbudskap

Innføringen av de tre direktivene fra 2018 vil ikke føre til særlig store endringer i dagens system, men de imøtekommer i stor grad tidligere høringsuttalelser Naturvernforbundet har levert til direktivene.

Vi var kritiske til fornybardirektivet fra 2023 på grunn av korte tidsfrister, akselerasjonsområder og faren for svekkelser av vårt nasjonale konsesjonssystem. Når det gjelder energieffektiviseringsdirektivet fra 2023 og bygningsenergidirektivet fra 2021, var vi positive. Bygningsenergidirektivet fra 2024 er ennå ikke sendt på høring.

2018 versjonen av fornybardirektivet inneholder ikke de momentene vi var kritiske til i 2023 versjonen. Vi anser at innføringen EUs fornybardirektiv, energieffektiviseringsdirektiv og bygningsenergidirektiv fra 2018 ikke vil stride med Naturvernforbundets politikk.

Fornybardirektivet

Om fornybardirektivet fra 2018

Formålet med fornybardirektivet er å etablere et felles europeisk rammeverk for å fremme fornybar energi. Det foreligger flere versjoner av direktivet, både fra 2018 og fra 2023.

Fornybardirektivet fra 2018 angir et bindende EU-mål for fornybar energis andel av brutto energisluttbruk på minst 32 prosent i 2030. Fornybarandelen er definert slik:

$$\text{Fornybarbrøk} = \frac{\text{Fornybar kraftprod.} + \text{Bio varme/ kjøling} + \text{Biodrivstoff} + \text{Omgivelsesvarme VP}}{\text{Brutto energibruk} + \text{Omgivelsesvarme VP}}$$

Det betyr at fornybaradelen også kan økes ved å redusere brutto energibruk, inkludert fossil energi, samt økt bruk av fornybar varme i energiforsyningen. Dette er i tråd med Naturvernforbundets politikk.

I 2022 var fornybarandelen i Norge på rundt 75 prosent, men andelen vil variere betydelig mellom år, blant annet som følge av vær, temperatur, tilsig til vannmagasiner osv. Norge, Liechtenstein og Island er ikke tenkt å bidra til EUs kollektive mål. Energidepartementet arbeider for en EØS-tilpasning som kan være at Norge og øvrige EFTA-land selv setter ikke-bindende nasjonale mål for andel fornybar energi.

EU kan ikke tvinge Norge til å investere i fornybar kraft dersom fornybardirektivet fra 2018 gjennomføres i norsk rett.

Direktivet gir felles regler om utforming av støttesystemer for fornybar elektrisitetsproduksjon, om sluttbrukere med egen produksjon av fornybar energi, om bruk av fornybar energi i varme- og kjølesektoren og i transportsektoren, om regionalt samarbeid mellom land, om opprinnelsesgarantier[1], om organisering av konsesjonsprosesser og tidsfrister, om administrative prosedyrer og om informasjon og opplæring. Videre etablerer direktivet bærekraftskriterier for biobrensler, det vil si flytende biodrivstoff, biogass og faste biobrensler.

Fornybardirektivet regulerer ikke mellomlandsforbindelser som strømkabler.

Direktivet endrer ikke på regelverket om statsstøtte i EU og EØS dersom et tiltak innebærer statsstøtte. Det inneholder ingen forpliktelser til å ha fellesprosjekter med andre land.

Fornybardirektivet fra 2018 sier at konsesjonsbehandling av nye anlegg for produksjon av fornybar energi i utgangspunktet skal fullføres innenfor en frist på to år. Fristen er ett år i saker om oppgradering av eksisterende produksjonsanlegg og anlegg under 150 kW.

Det er i dag ikke tidsfrister for saksbehandling av konsesjoner i det norske energiregelverket, så dette er en viktig endring. Energidepartementets vurdering er at de nye saksbehandlingsfristene vil kunne overholdes i de fleste saker med dagens konsesjonssystem, eventuelt med tilpasninger

[1] Opprinnelsesgarantier er et økonomisk insentiv for å bruke fornybar strøm, men ingen fysisk levering.

som ivaretar enkelte særnorske forhold. Fristen skal regnes fra NVE mottar fullstendig søknad om tillatelse til bygging og drift av anlegget (konsesjonssøknad) og avbrytes når søknaden er avgjort. Dette vil si at direktivets forslag innebærer en ny tidsfrist for NVE sin behandling av konsesjonssøknad. Kommunens behandling av saken etter plan- og bygningsloven, inkludert tidsfrister for gjennomføring av konsekvensutredninger, vil ikke endres. Heller ikke tidsbruk på eventuelle klagebehandlinger omfattes av tidsfristen.

Kommunene vil ikke miste retten til å si nei til bygging av vindkraftverk på land dersom fornybardirektivet fra 2018 gjennomføres i norsk rett. Erfaringer fra Sverige bekrefter dette.

Kravene om å utrede og ta tilstrekkelig hensyn til virkninger for blant annet miljøet vil bestå og være minst like viktige etter en eventuell gjennomføring av fornybardirektivet fra 2018 i norsk rett. Forskrift om konsekvensutredninger vil fortsatt gjelde som før.

En ordning med opprinnelsesgarantier er allerede innført i Norge. I fornybardirektivet fra 2018 er ordningen utvidet til å omfatte alle typer fornybar energi, og ikke kun elektrisitet. Naturvernforbundet har vært opptatt av at fornybar energi som omfattes av opprinnelsesgarantiordningen, ikke kan «brukes» to ganger, slik enkelte aktører gjør i dag.

Politikkendring i forhold til i dag

Arbeiderpartiets statsråder ønsker å implementere 2018-versjonen av direktivet. I forhold til gjeldende lover og forskrifter innebærer 2018-versjonen følgende endringer, kort fortalt:

- Det må settes frister for myndighetenes konsesjonsbehandling. Tidsfristen gjelder NVE sin behandling av ferdig utformet konsesjonssøknad. Resten av prosessen vil gjennomføres som tidligere.
- Opprinnelsesgarantier utvides til å gjelde flere energibærere enn bare kraft.
- Forbrukerne må få opplyst fornybarandelen i fjernvarmen de kjøper.
- Det blir strengere miljøkriterier for biodrivstoff.

Naturvernforbundets synspunkter

Naturvernforbundet leverte denne høringsuttalelsen til det reviderte direktivet fra 2023. I høringsuttalelsen hadde Naturvernforbundet kritiske merknader til blant annet:

- korte *tidsfrister* og hurtigbehandlingen av søknader i *akselerasjonsområde*r, med unntak av raskere utbygging av fornybar energi på grå arealer
- om direktivet ville overstyre *nasjonal og lokal arealplanlegging* med tilhørende konsekvensutrednings- og høringskrav

For å få raskere saksbehandlingstid foreslo Naturvernforbundet kriterier for raske avslag på søknader om utbygging i viktige naturområder.

Direktivet fra 2018 har ikke med forslag om akselerasjonsområder og vil heller ikke overstyre krav i arealplanleggingen eller sette urimelige tidsfrister for utarbeiding av søknad og konsekvensutredning eller planprosess i kommunen.

Energieffektiviseringsdirektivet

Om energieffektiviseringsdirektivet fra 2018

Formålet med energieffektiviseringsdirektivene fra 2012 og 2018 er å legge opp til mer effektiv bruk av energi for å bidra til lavere energipriser for forbrukerne, økt forsyningssikkerhet og reduserte klimagassutslipp. Direktivene har bestemmelser knyttet til energikartlegging i foretak, utnyttelse av overskuddsvarme og krav til måling og fakturering av varme og kjøling. I tillegg stiller direktivet krav til årlig energisparing.

Direktivet fra 2018 inneholder et energieffektivitetsmål for EU for 2030 og krav om at medlemslandene setter egne nasjonale frivillige mål som skal legge til rette for at EU når sitt felles mål. Norge, Liechtenstein og Island er ikke tenkt å bidra til EUs kollektive mål. Energidepartementet arbeider for en EØS-tilpasning på dette punktet. En mulig løsning kan være at Norge og øvrige EFTA-land selv setter frivillige, nasjonale mål for energieffektivisering. Norge har et nasjonalt energiintensitetsmål vedtatt av Stortinget. Målet innebærer å forbedre energiintensiteten med 30 prosent innen 2030 sammenliknet med nivået i 2015.

Direktivene er i tråd med etablert norsk energipolitikk og vil kun kreve mindre endringer i virkemiddelapparatet. Det vil ikke være behov for lovendringer for å gjennomføre direktivene. Det er kun behov for mindre endringer i forskrift.

Energidepartementet har begynt vurderingene av 2023-direktivet, men prioriterer framdrift på 2012/2018-direktivet.

Politikkendring i forhold til i dag

Arbeiderpartiets statsråder ønsker nå å implementere 2018-versjonen av direktivet. I forhold til gjeldende lover og forskrifter innebærer 2018-versjonen følgende endringer, kort fortalt:

- Det må innføres diverse regler om som berører måling og fakturering av varme, kjøling og varmt tappevann.

Naturvernforbundets synspunkter

Naturvernforbundet leverte denne høringsuttalelsen til det reviderte direktivet fra 2023. Naturvernforbundet støttet innføringen av dette direktivet og foreslo å gå lenger der direktivet bare angir minimumskrav. Det er vanskelig å finne innvendinger mot energieffektiviseringsdirektivet fra 2018.

Bygningsenergidirektivet

Om bygningsenergidirektivet fra 2018

Formålet med bygningsenergidirektivet fra 2018 er å legge til rette for mer energieffektive bygg. Direktivet inneholder 13 bestemmelser. De fleste av disse er i tråd med norske lover og regler i dag. Ingen artikler innebærer myndighetsoverføring fra Norge til EU eller krav som ikke allerede er innført i norsk regelverk som retter seg mot boligeiere eller husholdninger. Det er tre

hovedmomenter: (i) Krav til en langsiktig renoveringsstrategi for bygninger, (ii) Krav om at yrkesbygg har ladepunkter til elbiler og (iii) Krav om automatiske styringssystemer for yrkesbygg med høyt varme- eller kjølebehov der dette er teknisk og økonomisk gjennomførbart.

I 2024 ble det vedtatt nytt bygningsenergidirektiv i EU. Direktivet skal sendes på høring i Norge innen kort tid. 2024-direktivet inneholder en rekke nye bestemmelser, og Energidepartementet vil vurdere nærmere hva disse vil innebære for Norge.

Konsekvensene for norske boligeiere av 2024-direktivet har vært mye omtalt i media. Det er blitt pekt på at direktivet krever at boligeiere må gjennomføre store investeringer for å energioppgradere sine bygg. Dette er ifølge Energidepartementet ikke riktig. Direktivet krever at den gjennomsnittlige energibruken i boligmassen reduseres med minst 16 prosent fra 2020 til 2030 og med minst 20–22 prosent innen 2035. Norge har allerede et mål om å redusere strømforbruk i bygg med 10 TWh innen 2030. Hvilke virkemidler de nasjonale myndighetene bruker for å redusere energibruken i bygg, er det opp til hvert enkelt land å bestemme.

Norges Boligbyggelag (NBBL) er positiv til innføring av bygningsenergidirektivet fra 2018. Også Huseierne synes 2018-versjonen er uproblematisk.

Politikkendring i forhold til i dag

Arbeiderpartiets statsråder ønsker nå å implementere 2018-versjonen av direktivet. I forhold til gjeldende lover og forskrifter innebærer 2018-versjonen følgende endringer, kort fortalt:

- Det må bli krav om elbilladere i yrkesbygg.
- Vi må pålegge automatiske styringssystemer for yrkesbygg med høyt varme- og kjølebehov.

Naturvernforbundets synspunkter

På bakgrunn av vår høringsuttalelse til direktivet fra 2021 og uttalelser fra samarbeidspartnere i energinettverket Naturvernforbundet er med i, er det vanskelig å finne innvendinger mot bygningsenergidirektivet fra 2018. Tvert imot vil dette direktivet bidra til mer fart i arbeidet med energieffektivisering i bygg. Naturvernforbundet vil avgi høringsuttalelse til bygningsenergidirektivet fra 2024 når det kommer på høring.

Mer lesing:

Dette krangler Ap og Sp om